

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף פב

(בעמוד הקודם)

קושיא: **ותו ליכא:** האם אין עוד תנאים שהתנה יהושע כשהנחיל את הארץ לעם ישראל?

בשעת הוצאת זבלים: יש זמן שבו מותר לאדם להוציא את הזבל מהרפת כדי שאנשים ידרכו עליו, ואז הוא יהיה ראוי לזיבול השדה.

וקוצץ שוכו של חבירו: אם הדבורים עזבו את הכוורת והלכו להתיישב על ענף של עץ השייך לחבירו, מותר לבעל הכוורת לחתוך את הענף ולהחזיר את הדבורים לכוורת, (כי אם הוא ינסה להחזיר אותם אחת אחת, הם יעופו והוא יאבד אותם). והוא משלם לחבירו את דמי הענף שקצץ לו.

שיהא זה שופך יינו: שני אנשים מהלכים בדרך, אחד סוחר חבית יין והשני סוחר חבית דבש. ונסדקה חבית הדבש, בעל הדבש יכול להכריח את בעל היין לשפוך את היין מהחבית שלו, ולהכניס לתוכה את הדבש כדי להציל אותו (כי הדבש יקר יותר מיין), ובעל הדבש ישלם לו את דמי היין מתוך הדבש. (תוס').

שיהא זה מפרק את עציו: שני אנשים מהלכים בדרך אחד סוחר על חמורו עצים והשני פשתן, ומת החמור של בעל הפשתן. בעל הפשתן יכול להכריח את בעל העצים לפרק את העצים מעל חמורו ולטעון במקומם את הפשתן, והוא ישלם לו את דמי העצים מתוך הפשתן.

תירוץ: **ביחידאי לא קאמרינן:** התנאים הנ"ל נאמרו על ידי תנא יחיד (רבי יהודה או רבי ישמעאל), ואילו הברייתא מנתה עשרה תנאים שנאמרו בסתמא.

קושיא: **והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:** איך אמר רבי יוחנן תנאי נוסף? והרי הוא אמורא והוא לא יכול לחלוק על הברייתא (שמנתה רק עשרה תנאים).

אחד אילן הנוטה: אילן העומד סמוך לגדר של שדה חבירו במרחק של שש עשרה אמה, או אילן שענפיו נוטים לתוך שדה חבירו (והוא רחוק יותר משש עשרה אמה, נחלת משה) - אי אפשר להביא מפירותיו לביכורים. משום שנאמר "אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרָצְךָ" והעצים הללו יונקים מאדמה של חבירו. ולכן עשה יהושע תנאי שיוותרו זה לזה על היניקה, ובכך יחשב מקום היניקה כשטח שלו, ויוכל להביא מהפירות לביכורים. (תוס' ב"ב).

תירוץ: אלא מאן תנא עשרה תנאים? מי שאמר את ה'עשרה תנאים' הוא האמורא רבי יהושע בן לוי, ואין זו ברייתא, ורבי יוחנן חולק עליו.

רב גביהה היה גורס במפורש שאת המימרא של 'עשרה תנאים' אמר רבי יהושע בן לוי.

עשרה תקנות תיקן עזרא: **שקורין במנחה בשבת:** קריאת התורה במנחה בשבת. **וקורין בשני ובחמישי:** קריאת התורה בשחרית בימים שני וחמישי. **וזנין בשני ובחמישי:** בית דין יושבים לדון בימים אלה. **ומכבסים בחמישי בשבת:** לכבוד שבת. **ואוכלין שום בערב שבת:** כלומר בליל שבת. **ושתהא אשה משכמת ואופה:** כיום שהיא רצה לאפות, עליה להשכים מוקדם ולאפות, כדי שאם יבוא עני יהא לה פת לתת לו. **ושתהא אשה חוגרת בסינר:** סינר = מכנסים קטנים. **ושתהא אשה חופפת וטובלת:** מסרקת במסרק את שיערה לפני הטבילה, כדי שלא תהא חציצה בשערות והטבילה תהיה פסולה. **ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות:** למכור תכשיטי נשים (= בשמים), ולא יוכלו בני העיר למנוע זאת מהם. **ותיקן טבילה לבעלי קריין:** למי שיצא ממנו שכבת זרע שלא יעסוק בתורה בלי לטבול.

הגמרא מבארת את התקנות:

משום יושבי קרנות: בעלי חנויות שבכל השבוע עוסקים במסחר והם לא שומעים קריאת התורה בשני וחמישי, ולכן הוא תיקן בשבילם קריאה נוספת במנחה בשבת.

קושיא: עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא: וכי עזרא תיקן שיקראו בשני וחמישי, והרי כבר קודם לכן במדבר תקנו זאת.

נלא = התעייפו.

תירוץ: מעיקרא תקנו: בתחילה תקנו שיקרא בתורה רק אדם אחד שלושה פסוקים, או שיקראו שלושה אנשים כל אחד רק פסוק אחד. ובא עזרא ותיקן שיקראו

שלושה אנשים ועשרה פסוקים. וזאת כנגד עשרה בטלנים (= עשרה אנשים שהם בטלים ממלאכתם ומתפרנסים מהציבור כדי שיהיו מצויים תמיד לתפילה בית הכנסת).

דשכחי דאתו למקרא בסיפרא: בימי שני וחמישי מצויים אנשים בעיר, כי הם באים לשמוע את קריאת התורה, ואז אם יש להם דין-תורה הם ילכו לבית דין.

משום עונה: כי יש מצות 'עונה' כליל שבת.

ומשחין: מחמם את הגוף.

מכניס אהבה: בגלל שהוא משמח את הלב.

משום צניעותא: משום צניעות להתרחק מהעבירה.

קושיא: דאורייתא היא: הרי דין חציצה הוא מדאורייתא, ולא מתקנת עזרא!

את בשרו: מהמילה 'את' לומדים שגם דבר שהוא טפל לבשר אסור שיהיה בו חציצה, והיינו שער של אדם. אסור שתהיה חציצה בין השערות שהמים של המקוה לא יוכלו להיכנס לשם.

תירוץ: אמרי: מהתורה מספיק לעיין ולבדוק שאין קשר בשערות ושאין לכלוך בשערות. ועזרא תיקן שיעשו חפיפה במסרק כדי להתרחק מחשש חציצה.

*

ותיקן טבילה לבעלי קריין. קושיא: **דאורייתא היא:** והרי טבילה לבעל קרי היא מדאורייתא ומדוע אמרנו שעזרא תיקן זאת? תירוץ: מן התורה על בעל קרי לטבול כדי לאכול בתרומה וקדשים, ובא עזרא ותיקן שאסור לו ללמוד עד שיטבול.

*

עשרה זכרים נאמרו בירושלים. אין הבית חלוט בה: הקונה בית בירושלים יכול המוכר לגאול אותו חזרה מתי שירצה. הרחבת הביאור: ירושלים היא עיר מוקפת חומה. הדין הוא שהמוכר בית בעיר המוקפת חומה יכול לגאול חזרה את הבית עד שנה מהמכירה, ואם לא גאל הרי שהבית נשאר אצל הקונה לצמיתות ואינו חוזר למוכר ביוכל. דין זה נאמר בשאר ערים המוקפות חומה, אבל המוכר בית בירושלים למרות שהיא מוקפת חומה יכול המוכר לגאול את ביתו מתי שירצה, ואם לא גאל הבית חוזר אליו ביוכל.

ואינה מביאה עגלה ערופה: אם נמצא הרוג סמוך לירושלים.

ואינה נעשית עיר הנדחת: 'עיר הנדחת' היא עיר שרוב תושביה עבדו ע"ז, וצריך להרוג את כל יושביה ולשרוף את כל העיר. אם רוב תושבי ירושלים עבדו ע"ז אין ירושלים נעשית 'עיר הנדחת'.

ואינה מטמאה בנגעים: אין בתי ירושלים נטמאים בנגעי בתים.

זיזין: קורות היוצאות מהכתלים. **גזוזטראות:** 'גזוזטרא' היא מרפסת חיצונית.

כבשונות: מקום ששורפים בו סיד לצורך עשיית קדירות.

חוץ מנגנא מגינת וורדין שהיו מימות נביאים הראשונים: בירושלים היה מקום הנקרא 'גינת וורדין', והיו מגדלים שם צמח הנקרא 'כיפת הירדן' שהיה נצרך לעשיית הקטורת.

ואין מלינים בה את המת: כלומר שאם מת אדם בירושלים קוברים אותו מיד באותו יום שמת.

כעת הגמ' מבארת את הדינים הנ"ל:

אין הבית חלוט בה: שנאמר "ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר בעיר אשר (לא) [לו] חמה לצמיתת **לקנה אתו לדרתיו** לא יצא ביכל", והבירייתא הזאת סוברת שירושלים לא התחלקה לשבטי ישראל כמו שאר חלקי הארץ אלא היא שייכת לכל השבטים, וא"כ אין כאן מי שהקנה את הבית לקונה וממילא הוא לא חלוט לקונה.

ואינה מביאה עגלה ערופה: שנאמר "כי ימצא חלל באדמה אשר יהוה אלהיו נתן **לך לרשתה**", וירושלים אינה 'ירושה' שהרי לא התחלקה לשבטים.

ואינה נעשית עיר הנדחת: שנאמר "כי תשמע באחת **עריך** אשר יהוה אלהיו נתן לך לשבת שם... יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם לאמר גלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם", "עריך" משמע שאתה יודע לאיזה שבט העיר שייכת, אבל ירושלים הרי לא התחלקה לשבטים.

ואינה מטמאה בנגעים: שנאמר "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ **אחזתכם**", וירושלים אינה 'אחזזה' למישהו מסוים שהרי לא התחלקה לשבטים.

מפני אהל הטומאה וכו': שמא כזית מן המת מונח על הקרקע שתחת הזיזים והגוזזטראות, והן מאהילות עליו ועל האנשים שתחתיהם והם נטמאים, ונמצא שמתרביט הטומאה בירושלים. וכן משום שלא ינזקו בהם עולי הרגל.

משום שרצים: שדרכם לגדול באשפה, וכשהם מתים שם הם מרבים טומאה (=שרצים מטמאים במותם) ומטמאים את הקדשים שבירושלים.

משום קוטרא: עשן שמשחיר את החומה, וגנאי הוא.

משום סירחא: סירחון. כלומר שגדלים שם עשבים רעים וזורקים אותם מחוץ לגינות ולפרדסים והם עושים ריח רע. ועוד, שהדרך לזבל את הגינות והדבר גורם לסירחון.

משום קדשים: שהתרנגולים מחטטים באשפה ומביאים בשר שרצים בפיהם ומטמאים את הקדשים.

ואין מלינים בה את המת, גמרא: מסורת היא בידינו, ואין אנו יודעים את טעם לדבר.

*

ת"ר כשצרו מלכי בית חשמונאי: הורקנוס ואריסטובלוס היו שני אחים מבית חשמונאי שהתקוטטו על המלוכה. הורקנוס היה מחוץ לירושלים ועשה מצור על ירושלים והביא עמו חיילים רומיים.

היו משלשלין: אותם שהיו בפנים היו מורידים מעל החומה קופה ובתוכה דינרים מתרומת הלשכה כדי שאותם שבחוץ יקנו בזה כבשים לקרבן התמיד.

חכמת יוונית: לשון שדיברו בו בני המעמד הגבוה ושאר העם לא הבינו אותו.

היה שם זקן אחד: הזקן היה נצור בתוך ירושלים, והוא דיבר לאותם שבחוץ ב'חכמה יוונית' כדי שאנשי אריסטובלוס לא יבינו.

נזדעזעה ארץ ישראל: מחמת שהקב"ה כעס על חילול שמו.

ועל אותה שנה שנינו וכו': שכאותה שנה החריבו החיילות את הזרעים שסביבות ירושלים, ומשום כך הוצרכו באותה שנה להביא את העומר ממקום הנקרא 'גגות צריפים' הרחוק מירושלים, ובשאר השנים הביאו את העומר מהקרוב לירושלים, שכך היא המצווה. ואת **שתי הלחם** (= קרבן מנחה בחג השבועות) הביאו ממקום הנקרא 'בקעת עין סוכר'.